

A győri regionális találkozóról

– és még sok minden másról...

Kaposi László

I. (Pár héttel a regionális után)

Bartók Béla Megyei Művelődési Központ, Győr – 2011. május 14.

Majdnem egy hónap telt el, és annyi minden történt azóta... Mi is lehetne a dolga egy rendezvénynek, mint az, hogy nyomot hagyjon maga után? Maradjon meg valami a résztvevőkben! Ott voltam, és jó volt, ez meg ez kiváltképpen szép, érdekes volt... és beugranak a képek, ha akarjuk, ha nem.

A felmenő rendszerű országos találkozón a regionális a középső lépcső. A gyerekek az első előadás (felnőtteknél a *premier*) nagy-nagy izgalmán már túl vannak a megyei találkozóval. A több megyét érintő területi rendezvény két-három héttel később már jutalomjáték, egyben újabb nagy feladat a csoportvezetőknek: ismét úgy kell felpörgetni a darabot és a csoportot, mint tették az első előadásra. És ez nem könnyű, néha lehetetlen. Hivatásos színészek ez a dolga nap mint nap, de a gyerekek nem azok. Szerencsére. Ők „normális” emberek, akik valamiért most a dráma, a színház nyelvén és eszköztárával *játszanak*: nem tudatosan, de a problémáik feldolgozása, kijátszása végett, vagy az önmegvalósítás pillanatnyi szándékától vezérelve, az önkifejezés miatt, nagyobbaknál a közlésvágy miatt, mert mondandójuk van a világról a világnak, vagy éppen csak azért választották, mert a „színjátszó” találkozási lehetőséget ad: intenzív közösségi élményt. Az utóbbiból pedig vészesen kevés van. Szóval: a tevékenységet és/vagy a társaságot választották valamiért, de nem azért, hogy sorozatban játsszanak majd egy ilyen-olyan darabot, amit akkor, amikor belekezdtek, semennyire nem ismerhettek, hiszen többnyire fogalmuk sincs arról, hogy az majd milyen is lesz. Gyakran a vezetőjüknek sincs erre vonatkozó tudása. Nem a szakértelem vagy a tervezés hiánya miatt: a gyerekek élményanyagából kiinduló játékok esetében, ezek napjainkban szerencsére ismét egyre népszerűbbek, nem lehet előre tudni azt, hogy miből és milyen szerkezetekre feszítve készül majd előadás. Gyakran még azt sem, hogy egyáltalán lesz-e abból, amit dramatikus eszközökkel feltárunk, valami mások számára is megmutatható.

Az első emlék a győri rendezvényről roppant prózai: ott, ahol már sokszor jártam, hajlamos vagyok nem odafigyelni a közlekedésre, és ha nem is hosszú időszakokra, de elkeveredni... Emiatt persze csak időt veszítek, mást nem, de néha az is probléma lehet. És sajnos a második emlék is közlekedési: Győr is azon városok közé tartozik, ahol a belvárosban újabban már csak fizetőparkolóban lehet letenni az autót. Ez pedig egy egész napos program során anyagilag meglehetősen nagy teherterhelés (miért ne mondanánk el: a „zsűrídíjak” már kb. egy évtizede „szinten tartott”, vagyis kis pénzeket jelentenek, miközben újabban a vidéki városok is a fővárosi csúcsövezetek szemérmetlen parkolási díjait kérik el). Még jó, hogy baráti segítséggel megoldható a helyzet (persze ehhez vendéglátómnak, kollégámnak haza kellett szaladnia a „Bartókból”, mert az említett eltévedés miatt az utolsó pillanatban érkeztem).

A rendezvény szervezője, Farkas Mária lelkiismeretes, gondos szakember – a gyermekszínjátás szervezői között „stabil pont” hosszú ideje. Azon kevesek közé tartozik, akik megmaradtak közművelődési funkcióval a Bartók Béla Megyei Művelődési Központban. Marika kiválóan teszi a dolgát: mindig megteremti a feltételeket, megszerzi azt a kevés pénzt, amiből emberségesen és tisztességesen meg lehet csinálni ezt a találkozót, úgy, hogy a gyerekek nemcsak a programra kapnak lehetőséget, hanem például kapnak enni is a hosszú fesztiválnap során, és kis ajándékokat is vihetnek haza.

A találkozó azzal indult, hogy Wenczel Imre tanár úr köszöntötte a vendégeket. Állítható, hogy a népes győri gyermekszínjátszó csoportvezető, diákszínpadi rendező, színházi neveléssel foglalkozó társaság tagjai valamennyien – Gogol mintájára – Wenczel Imre köpönyegéből bújtak elő. Mindenkit képviselt, aki helyben ezzel foglalkozik: teljes joggal kapta a házigazda szerepét. És mennyivel, de mennyivel jobb az, ha egy szakmabeli köszönti a vendégeket, olyan, akinek személyesen is *ügy* az, amiről szó van – viszonyítva ahhoz, amikor például egy politikus jön oda, akinek fogalma sincs a dolgokról, nem is érdekli az, amit megnyit, és a saját szereplése után azonnal lelép. Imrétől emberséges mondatokat és egész napos odafigyelést kaptunk.

A műsorvezetőknek a megyei és regionális rendezvényeken mindig jelentős szerepük van: még egy gyengébb előadásokat hozó rendezvényből is tudnak fesztivált csinálni. (És ez fordítva is működik: nem Győrben, de volt már alkalmunk megtapasztalni ennek a szerepnek a túllihegését, túlbeszélését, a program elnyújtását, a kényszeres animátorkodást, miszerint „akkor is megjátszatom a teli nézőteret, ha csúszásban van a program”... Ennek a tevékenységnek is vannak „patentjei”, gyakran alkalmazott megoldásai, amelyek minden kollégának ott vannak az eszköztárában, és időnként láthatók egyéni,

izgalmas, színes, újszerű megoldások is. Azt hiszem, hogy mint a szakterületen általában, itt is az *ízlésnek* van központi szerepe: azon múlik, hogy a műsorvezető rátesz-e még egy nézőmozgató játékot vagy nem, még egy pár mondattal élvezetesen tölti az időnkét, vagy „lenyomja a konferálást”, és a néző pedig „üresben” várhatja két-három percig a következő előadást, amiről persze soha nem tudja, hogy ha már bekonferálták, akkor miért nem kezdődik. Élményfolyam lesz-e, vagy darabokra tördelt program, fesztiválhangulat lesz-e, vagy csak előadások egymásutánisága – nem mindegy a résztvevőknek, szervezőknek.) Jó volt most látni ebben a szerepkörben Frankó Katát, aki sikeres előadásaival rendezőként már több alkalommal volt országos fesztiválon, és az ezen a napon valamivel halványabb segítőjét, Fekete Anikót is. Munkájukat látva időnként felvetődött a gondolat, ami a drámapedagógus szakma alapkérdései közé tartozik, hogy mennyire *szabad* spontánnak, illetve mennyire *kell* tudatosan tervezettnek lennie annak, amit csinálunk. A nap során voltak olyan pillanatok, amikor azt éreztem, hogy talán jobb lett volna, ha valamivel többet kapunk a két előadás közötti „időtöltés” alaposan végiggondolt, megtervezett változataiból.

Az előadások egyszer már bizonyítottak, megkapták a maguk jól megérdemelt arany minősítését, és ezzel a jogot a regionális bemutatón való részvételre. Ez garancia a magas átlagszínvonalra – és a zsűri teljes joggal gondolhatta ezt a délelőtti program alapján. A délutáni program kissé leengedett, de még ekkor is inkább csak az volt a kérdés, hogy a tisztes átlag mellett kapunk-e olyan pillanatokot, amelyekre például egy ilyen beszámolóban, egy hónap elteltével is emlékezni fogunk: nem azért, mert akarunk, hanem azért, mert nem tehetünk mást.

Erős emlékkép: a nap felütése a negyedik előadás volt. Elegánsan, és egyszerűen rendezték át a teret: van két szék a színpadon, az a zsűrié, telepedjete le azok mellett. És máris mehettünk fel egy kamara-előadásra, a színpadra. Mindenki látta, tudta, hogy hová kell ülnie a következő negyedóra időtartamára. Nem kellett ehhez nézőtéri ügyelők, senki nem kezdett el szaladgálni a színpadon, hiszen mindenki tudja, hogy a színpad veszélyes üzem: működött az átállás. A győri SzínÁsz rendszeres vendége az országos döntőnek – azt a színvonalat hozták, amit megszokhattunk tőlük. A mobiltelefon mint apropó kapcsán életük, életünk fontos dolgairól beszéltek a gyerekek: gyerekek és felnőttek kisdud játékairól, a telefont otthon felejtő gyerekről, vagy éppen a telefonáló, de gyereket a kocsiban felejtő szülőről. És tették ezt úgy, hogy játékuk minden pillanata egyszerre hordozta magában a nevetést és a szomorúságot: igen, ilyenek vagyunk („és ez gáz”). Ezt éljük nap mint nap, és igen, tényleg, ezekben a pillanatokban benne van ez a kütyü, a telefon is... Az *SMeSék – telefonTos* dolgaink nyakatekert, de tárgyyszerű című előadást Verebélyi Veronika rendezte.

8. kép: *Inferno*. A lendvai Carpe Diem csoport előadása. Rendezte Mess Attila. Kaposi László felvétele

A lendvai Carpe Diem Mess Attila rendezésében játszotta az *Inferno* című előadást (csoportvezető Kotter Gizella), ami minden elemében a diákszínházi felé tart – hiába, megnöttek a gyerekek. A produkció erős képekben fogalmaz arról a kegyetlen világról, amiben egy kis eltölthető idő jutott nekünk, mindannyiunknak. Gyakran válik témává az előadásban a média, de a média mint apropó mellett igazából a gyerekek saját világa áll a középpontban. Ennek része a színházi színházhoz, a csoporthoz való viszony is. Nem tartozik a nagymamák kedvence, kedves, mosolygós, a csak és kizárólag szerethető előadások közé az, amit a lendvaiaktól kaptunk: és milyen jó, hogy a gyerekek nem kell „elkennie”, nem kell hazudnia, elmondhatja gondját-baját egy előadás keretei között is. Teszik is a magyar nyelvű gyermekszínházi jelentős értékét képező lendvaiak –, nem finomkodnak. Sőt. Néha talán túl is szaladnak az előadással: színházi patentekkel, bombasztikus hatásokkal dolgoznak, ezek jönnek sorozatban, a tartalom, a hitelesség, a nézőtérről is megérezhető személyes fontosság meg mintha kissé távolabb kullogna. Ezzel együtt az a színházi bátorság, amivel Mess Attila dolgozik, egyedülálló jelenleg a magyar gyermekszínházi játszásban. Kapott is érte hideget-meleget Debrecenben. (Tőlem is – de már előtte, Győrben.)

Megjegyzésre érdemes: a lendvaiak minden évben alanyi jogon jutnak be a hazai országos fesztivál döntőjébe, közben megnyerik magyar nyelvű előadásukkal a szlovén országos találkozót is... Nem veszik igénybe azt, hogy a hagyományoknak megfelelően úgyis meghívnanak egy csoportot Szlovéniából a magyar szervezők... Aztán eszembe jutott, hogy persze a nyárasdiak és a nagyváradiak is hasonlókat tesznek, rendszeresen eljönnek valamelyik megyeire, és továbbjutnak.

Emlékként megmaradt egy másik társadalmi töltetű előadás, a pápai Nem Art csoport *A kiskakas* című produkciója. Szép tanmesét kaptunk tőlük, amelyben az élet császára veszi el a kiskakas gyémánt félkrajcárját, s olyanok heccelik a lázadásra, „forradalomra” a kárvallottat, akiknek esetleg hasznuk lehet belőle. De akik maguk nem vállalják a kockázatot, nem segítik, nem támogatják. Van ezen kívül egy harmadik rétege is az előadásnak: a keretjátékban egy kukázó, láthatóan értelmiségi típusú figurával találkozunk, az egész mesét ő osztja meg velünk, de bele is kerül a saját történetébe. Reményteljes, bár nem minden ízében letisztult előadást láthattunk Tegyi Tibor rendezésében. A varrások mentén még nem dolgoztak el mindent. Ettől néha erős volt az esély arra, hogy szétesen a produkció, hogy a különböző síkokon történtek ne olvadjanak össze.

Bevillan még egy sor kép, ez már montázs – a legerőteljesebb benyomások a fentiek.

Utolsó emlék, nem is foszlány, nem rongyolódott szét, egészben van: kis terem, ahol sokáig beszélgetünk az előadásokról. Mert kíváncsi partnerek ülnek velünk: fontos számukra a visszajelzés. Annak ellenére az, hogy kaptak már ilyent pár hete, a megyein.

II. (Pár héttel az országos fesztivál után)

Debrecenben úgy néztem a győri regionálisról továbbjutott előadásokra, mint saját gyerekekre. (A mindenkori előzsűri mindig számom kérhető. OFF – sztorizok, nem ide tartozik, átlapozható: előzsűriztem „háromban” a Gyermekszínházi Szemlét. Volt olyan előadás, kettő is, ami után a zsűri nem hagyta ki a kérdést, hogy „miért került ez ide”. Az elsónél jeles kollégám, aki egyedül, de rettenetesen nagyon akarta az adott előadás beválogatását, persze pont akkor nem volt bent a szakmai találkozón... megmagyarázni nem lehetett, legfeljebb kimagyaráztuk magunkat... És volt egy olyan előadás is, ami után én is szívesen elkerültem volna ezt a kérdést, mentem volna máshová, bárhová, de nem tehettem: *mea culpa*. És persze az ellentétes esetben a kincskeresőnek/kincset találónak nincs semmiféle érdeme, ha jó egy produkció, akkor „no name” az előzsűri, mondván: természetes, hogy azt be kellett válogatni. Még egy sztori: a távoli múltból, meghatározó élményem a gyermekszínházi háttéréről, mögötteseiről. Még a pécsi országos gyermekszínházi fesztiválok idejében történt: ha már nem jutott be a csoportom a Pest megyei találkozóról az országosra – mert más ment tovább, aki jobban megérdemelte, bár ezt akkor nem volt könnyű az első pillanatban belátni –, ha a gyerekek nem, akkor legalább én hadd lássam a programot! Mentem is, néztem is. A zsűri mögötti sorban ültem. Nos, a később korszakos nagy sikereket elért csoportról mondta az ismert pszichológusnak az előzsűriző (neves) kolléganő, hogy „azért, ami most jön, nem vállalja a felelősséget”. Nagy siker volt, „a vak is látja, hogy ez jó” jellegű helyzet. A pszichológus kolléga kiment a színpad elé gratulálni... Utána persze mindenki (kivételesen, persze) büszke volt az előadásra, a csoportra, a rendezőre... És, igen, lehetünk társtettesek is: a mostani, a 2011-es országoson volt egy olyan előadás, aminél bántam, hogy az előzsűri döntéshozatalakor éppen nem volt kedvem veszekedni, ugyanis egyetlen előadásnál fordult elő, hogy egyetlen kolléga javaslata alapján vittük tovább a produkciót – és hát, mint kiderült, nem kellett volna... ON)

A pápai *A kiskakas* ment először a „győriek” közül: a fesztivál negyedik produkciójaként, erős előadások között. Vagyis „jó szövegkörnyezetben”. A fesztivált hirtelen beindító és magasba rántó Lajtorja-előadás, a *Mézen avagy sárban*, majd az inárcsiak tematikusan fontos kérdéseket boncolgató, de egy epikus mű

kínálta csapdába belemászó, azokban benne is ragadó, színházilag kissé erőltetett előadását (*A kor, amelyben élünk*) követően jöttek a pápaiak. És kiderült, hogy ez az előadás jókor van jó helyen. A társadalmi mondandó könnyen dekódolható volt, gyereknek-felnőttnek egyaránt, és a közönség éppen vevő volt rá. Az előadás pedig sokat javult: letisztult, pontossá vált. Siker, osztatlan – nem úgy, mint a regionálison, ahol még vívni kellett érte: bár sejthető volt, hogy már csak a számára érezhetően fontos üzenet miatt is, a rendező kolléga megcsinálja a darabot...

A SzínÁsz előadása nem szólt akkorát Debrecenben, mint Győrben. Korrekt munka volt, jól szórakozott a közönség, de nem volt átütő az előadás: majdnem mindenki egy picit halványabb volt, egy kissé pontatlanabb vagy csak lassúbb... (Ez is csak azt igazolja, hogy nagyon nehéz – szerintem majdnem lehetetlen – belőni stabil szintet a gyermekszínháznál, éppen ezért nem is tanácsos nagyobb sorozatokban játszani őket... De nem is fenyegeti az a „veszély” napjaink gyermekszínházoit, hogy 20-30-as szériában játszhatnák előadásaikat...)

A lendvaiak előadása üzembiztosan működött: a mindig is jól játszó és mozgó fiatalok most a győri előadásnál sokkal érthetőbb színpadi beszéddel a közlés újabb csatornáit nyitották meg. A szakmain kirobbanó vita pedig – a sakkból vett kifejezéssel – borítékolható volt...

Uborkafrász

Huszdik alkalommal rendeztük meg a Weöres Sándor Gyermekszínház Találkozót, ami a magyar amatőr művészeti mozgalom egészét tekintve óriási eredmény, pláne, ha ezt egy civil szervezet koordinálja, irányítja a kezdetek óta. Kellettek ehhez elszánt, elkötelezett társak, személyek és intézmények. Továbbá rengeteg energia, ötlet a megvalósításhoz –, és sokszor a kötéltáncosok bátorsága is.

Minden évben előkerült az a fájdalmas felismerés, hogy a médiát egyáltalán nem érdekli a közel 6000 gyerek és 4-500 felnőtt színházrendező-pedagógus munkája, értékes teljesítménye. Keseregtem miatta sokszor, és kínomban már azon gondolkodtam, hogy kellene valamiféle botrány, ami ráirányítaná a figyelmet a nagyszerű eredményekre, az izgalmas és sokszor felnőtt színházak számára is példaértékűen színes és tartalmas előadásokra.

Ez idén sikerült a németországi járvány kapcsán, ami májusban kezdődött, és Hamburg volt a központja.

A Weöres Sándor Gyermekszínház Találkozó országos záró rendezvényére ebben az évben Debrecenben került sor, június 10-11-én. A hazaiak és több határon túli magyar gyermekszínház csoport mellett egy német csoportot is meghívtunk: a német szövetségi (vagyis nem tartományi) társszervezetünk joga volt, hogy a meghívandó csoportot kiválassza. Ők egy hamburgi csoportot javasoltak.

Május végére, június első napjaira a járvány vésszesen felgyorsult, a német orvosok és kutatók nem találták a járvány okát. A külföldön felbukkanó fertőzöttekről minden esetben kiderült, hogy Németországban fertőzöttek meg. Június 2-án már 3500 fertőzött beteget regisztráltak és már 21-en belehaltak a betegségbe. A fesztivál igazgatójaként a járványügyi központhoz (Országos Epidemiológiai Központ) fordultam tanácsért, de nem tudtak semmilyen segítséget adni, mivel akkor még a német intézmények a járvány okát sem tudták kideríteni. A német gyerekek egy kollégiumban aludtak volna a többiekkel, ahol közösek a mosdók, az étkezdé, és természetesen a szabadidős programokon is nyilván szoros kapcsolatban lettek volna egymással. Mérlegelnünk kellett, hogy kitehetünk-e több mint 500 gyereket egy esetleges fertőzésnek, vagy inkább vállaljuk, hogy

visszamonadjuk a német csoport meghívását, azt egy későbbi időpontra halasztva. Az elnökség egyhangú döntése után sajnálattal, de visszamondtuk a német csoport meghívását, ami nyilván kellemetlen volt a hamburgi csoportnak. Nyolc nappal később, a debreceni fesztivál első napján, június 10-én a német csoport vezetője eljuttatott egy hírt a Spiegel Online-hoz a meghívás visszamondásáról, amely az internetes megjelenés miatt gyorsan nagy nyilvánosságot kapott. A több mint 500 magyar gyerek veszélyeztetettsége lényegtelen volt számukra, csak a visszautasítás miatt érzett sértettség kapott hangot. A fesztivál második napján a hír nyomán azonnal megjelentek az országos tévécsatornák riporterei, és kizárólag a német csoport miatti „botrány”-ról érdeklődtek. (RTL hír volt például: „Fesztiválnak indult, botrány lett belőle!”)

Botrány szerencsére nem volt! A közel 600 résztvevő fantasztikusan szép és tartalmas két napot töltött együtt. Dolmány Mária elnök asszony pedig egész nap válaszolt a nem éppen jóindulatú kérdésekre. A tévéket, hírportálokat csak a negatív ügyek, botrányok érdeklik – és ha nincs botrány, akkor csinálni kell! A gyerekek előadásai, a fesztivál értékei nem kerülhettek szóba, több esetben a felvett anyagokból is kivágták ezeket. „Uborkafrásznak” degradálták a hírben a járványt. Ezzel szemben a németországi Robert Koch járványügyi intézet adatai szerint július közepéig 3602-en betegedtek meg, 51-en meghaltak, 838-an a legsúlyosabb tünetekkel, a súlyos vérszegénységgel és veseelégtelenséggel járó, úgynevezett hemolitikus urémiás szindrómával (HUS) küzdöttek, és több mint 100 fő szorul majd a későbbiekben dialízisre vagy veseátültetésre.

Felelősen döntöttünk, ez nem kétséges.

Elkeserítő azonban, hogy a nemzetközileg is elismert magyar gyermekszínház húsz év alatt összesen nem kapott itthon annyi nyilvánosságot, mint ez az eset, amikor viszont teljesen lényegtelen volt a gyerek, a művészet, vagy éppen a pedagógia. Mert az nem érdemel nyilvánosságot. Csak a mocsok.

Beszédes és tanulságos volt az eset.

Szakall Judit